

med de stigende krav til politisk profilering. At mange træk i organisationens virksomhed har overlevet alle omskiftelser, er f.eks. udarbejdelsen af responsa dog stadigvæk et bevis på. Dübecks bidrag handler om disse responsa, men kapitlet er desværre kun ført op til århundredskiftet!

Tidshorizonten er da også et gennemgående problem i de tre kapitler. Som i de tidligere fåtallige fremstillinger om

den organiserede handel, er nutiden forsumt. Bogen indeholder da også kun et par enkelte sider om udviklingen siden 2. Verdenskrig. Man er for optaget af at skrive den samme historie om og om igen. Denne erhvervshistoriske slagside harmonerer dog desværre alt for godt med nogle organisationers tilbøjelighed til at »leve på minderne« af fortids storhed.

Karsten Ronit

KULTURHISTORIE

Bent Smidt Hansen: *Afhængighed og identitet. Kulturmødeproblemer i forbindelse med dansk mission i Sydindien mellem de to verdenskrige.* (Århus Universitetsforlag, 1992). 414 s. 288 kr.

Bent Smidt Hansen ønsker i sin disputats at afdække præmisserne bag det kulturmøde, den danske kristne mission foranledigede gennem sit virke i Sydindien i perioden 1914 til 1940. Det pointeres, at denne kulturmøde-problemstilling medfører en prioritering af relationerne mellem de implicerede personer og institutioner, og det er altså i denne forstand, at kulturen som sådan spejles. Skønt regionalt begrænset bevæger afhandlingen sig ud i et al-indisk perspektiv via den politiske kontekst i perioden, som har konsekvenser for missionens stillingtagen både til det britiske styre og til den nationalistiske bevægelse i Indien. Den bærende tese er, at den afhængighed af den danske mission, de indiske kristne blev bragt i, ikke blev ændret radikalt med den tiltagende mulighed for indisk politisk selvstændighed. Bent Smidt Hansen stiller da det spørgsmål, hvorvidt der fandtes et reelt alternativ til skabelse af en selvstændig

indisk kirke for de kristne indere. Det påvises, at muligheden herfor var til stede, men blev afskåret fra indflydelse.

Således klarlagt redegør Bent Smidt Hansen for Det Danske Missionselskabs (DMS) accept af den britiske regerings bestemmelser om udøvelse af missionsvirksomhed i Indien i forlængelse af 1. Verdenskrigs konsekvenser for intern sikkerhed og stabilitet – bestemmelser, der skulle sikre loyalitet overfor regeringen. Dermed kom den kristne mission til at fungere som et instrument i en »afnationaliseringsproces«, med det sigte at opnå mulighed for fortsat missionsvirksomhed i Indien. Bent Smidt Hansen illustrerer meget vel den avancerede form for balancegang, den kristne mission måtte kaste sig ud i for at bevare et kristent ståsted i Indien.

Derefter afdækker Bent Smidt Hansen den ligestillingsproblematik, der dannede sig i ønsket om en dansk missionskirke kontra en national indisk kirke. Der påvises divergerende opfattelser af forholdet til inderne, da DMSs bestyrelse udviste en manglende imødekomenhed overfor visse af missionærernes synspunkter. Disse så missionærens rolle som en hindring for de indiske kristnes eget initiativ med hensyn til en for-

mel ligestilling med de danske missionærer eller en etablering af en selvstændig kirke. Dette skisma viste sig blandt andet i en langvarig strid om missionselskabets forfatning, hvor DMSs bestyrelse i Danmark udviste betydelig støjhed over for de indiske realiteter, som de udsendte missionærer måske havde den største forståelse for.

Kapitel III demonstrerer DMSs bestyrelses stiv sind og iver efter at sætte såvel missionærer som indere på plads – samt den manglende lydhørhed over for ønsket om ligestilling og indflydelse. Her ses tydeligt kløften mellem DMS og missionærerne/de kristne indere. En kløft, der også var betinget af økonomiske hensyn, idet missionsudøvelsen medførte etablering af institutioner, indene ikke selv havde mulighed for at opretholde. En indisk kirke ville således også være økonomisk betinget, og anbragte derfor yderligere de indiske kristne i et afhængighedsforhold til missionen.

Bent Smidt Hansen afdækker i forlængelse af dette de indiske kristnes syn på forholdet mellem vestlig mission og muligheden for en selvstændig indisk kirke. Specielt springer det i øjnene, at missionen havde skabt en særlig klasse bestående af underordnede indiske medarbejdere, der var så tæt forbundet med missionen, at de blokerede den indiske kirkes selvstændige etablering. Men da den indiske selvstændighedsbevægelse signalerede muligheder for at kunne skabe en politisk platform for en afvikling af missionens dominans, samtidig med at uafhængige indiske kristne kunne danne udgangspunkt for en national-kristen kultur, pointeres alternativet til de etablerede missionskirker: en indisk-kristen sammenhæng uden identitetstab.

Kontroversen mellem den hjemlige missionsbestyrelse og missionærerne i Indien bestod dog, idet bestyrelsen op-

fattede missionærernes forsøg på etablering af »selvstændighed« i kirke- og missionssammenhæng (af og for indere, forstås) som en national-indisk bevægelse snarere end kristeligt missionsarbejde. Den holdning stødte sammen med ideen om etablering af en kirke og organisation i missionslandet som skulle være præget af det pågældende lands kultur – og dermed bevare sin identitet. Forsøg på at danne en uafhængig indisk kirke blev således obstrueret, da en vedblivende opfattelse i de hjemlige basis af forholdet mellem missionærer og indiske kristne som et over- og underordningsforhold var til hinder for indsigt i indiske forhold, og derfor medførte en fremmedgørelse af de indiske kristne. Den indiske holdning til missionen defineres klart i nødvendigheden af fuldstændig økonomisk uafhængighed og den indiske kirkes selvsyre, og hermed klargør Bent Smidt Hansen det reelle indiske alternativ til den danske mission – og at dette alternativ if den hjemlige bestyrelse blev afskåret fra indflydelse.

Afhandlingen efterlader en lille undren over titlens begrebsfastsættelse: afhængighed og identitet. Tydeligt har Bent Smidt Hansen valgt at sætte disse begreber ind i en specifik sammenhæng, defineret af relationer – og også kulturmødet er sat ind i denne ramme. Måske skaber anvendelsen af disse begreber forventninger om en anderledes tilgangsvinkel, og en mere udførlig forholden sig til disse begrebsimplikationer. I forlængelse af kulturmødet kunne der savnes en mere eksplicit redegørelse for hinduismen som sådan, og for hinduismens tanker om fremmede religioner, for derigenem at tilvejebringe en bredere forståelse af den indiske kultur – her definere via religion.

Et indtryk af et imponerende kilde-materiale og en særdeles grundig og udførlig bearbejdning heraf fremgår af afhandlingen. Samtidig bør det bemær-

kes, at appendixer samt et omfattende noteapparat fungerer som gode supplementer og ofte også en god støtte med ind i mellem nødvendige oplysninger, da afhandlingen sine steder kræver stor opmærksomhed og koncentration. I den forbindelse savnes der sammenfatninger og oprundinger både på de enkelte kapitler og på afhandlingen som helhed – der stilles store krav til læseren! I et i øvrigt meget fint og veludført værk kunne det måske også have været ønskeligt med en lidt tættere korrekturlæsning.

Birgitte Thomsen

Per Boje og Knud J. V. Jespersen: *Frugten vokser frem ... Træk af Odense Universitets historie 1966-1991*. Red. af Aage Trommer. (Odense Universitetsforlag, 1991). 280 s.

I forbindelse med Odense Universitets 25 års jubilæum fik to af de ansatte historikere til opgave at levere en fremstilling af universitets oprettelse og historie i det første kvarte århundrede. Det er der kommet en generelt læseværdig bog ud af, som med redaktørens forord forsøger at holde sig midt på vejen mellem den omfangsrige, detaljerede monografi og billedbogen med tilhørende tekst. Ud over at give en – som det synes – dækkende behandling af udviklingen på universitetet selv, giver bogen også en god generel fremstilling af universiteternes situation over for statsmagten i perioden, selvfølgelig set gennem et odenseansk perspektiv, men nyttig også for den, der vil søge at skabe sig et overblik over den almindelige udvikling på området.

Genren – jubilæumsskriftet – lægger op til et hyldestskrift, et der kan befordre de berørtes identitets- og selvfølelse, i dette tilfælde nok mest de universitetsansattes (og måske endda mest VIP-

ernes, dvs. forsker/lærernes). Studenterne optræder nok, men man kan ikke helt frigøre sig for det indtryk, at de først og fremmest er det eksotiske indslag i en ellers flittig og stræbsom hverdag (det er måske især den i øvrigt udmærkede billedside, der befordrer dette indtryk). Fremstillingen undgår ikke helt denne hyldest-karakter. Alt – eller stort set alt – er såre godt, og det lidet, der skal kritiseres, er ikke af nogen afgørende betydning. Vel har der været konflikter undervejs, men de er gennemgående blevet løst til det fælles bedste. Måske er det rigtigt et langt stykke ad vejen, men den udenforstående læser kan nok sidde med et uldent spørgsmålstegn – kan det virkelig passe.

Nægtes kan det heller ikke, at det er sejrherrenes historie, der skrives, når det gælder studenteroprøret og den urolige tid i 70'erne. Givetvis er der meget at kritisere med hensyn til den kommissær-agtige tone, der alt for ofte lød fra studenterlederne. Men kan det virkelig passe at studenteroprør og universitetsmarxisme kun var en parentes mellem 1973 og 1977 og tilsyneladende uden dyberegående virkninger på, hvad der skete inden i hovederne på de studerende (og andre?).

De to forfattere har delt opgaven mellem sig med en skillelinie ved 1980. Knud J. V. Jespersen anlægger i første delen et noget bredere perspektiv end Per Boje i den sidste del, fordi han også inddrager de studerendes forhold og skriver om, hvad der optog sindene ud over det rent faglige. Han holder også sin fremstilling i en vis let og indimellem ironisk tone, der tager brodden af det hurrastemte. Per Bojes beretning om den sidste halve snes år er en mindre sprælsk, men meget kompetent gennemgang af statens indgreb, ændringer i fakultetsstrukturene og diskussionerne om forskernes aktivitetsniveau.

Det er en meget velskrevet bog, især